

Fatih Cemiyeti/Yahya Kemal Enstitüsü'nün ilk mekânı
Fatih Başkurşunlu Medresesi.

YAHYA KEMAL ENSTİTÜSÜ VE MÜZESİ

Mehmet SAMSAKÇI*

Yahya Kemal'in, sağlığında şiir kitabı neşretmemesinin onun dil işçiliğindeki ısrarı ve şiir konusundaki aşırı hassasiyetine bağlı olduğu bilinen bir gerçektir. Bazı mektuplarında bir "şiir mecmuası" çıkarmayı düşündüğünü gösteren satırlara rastlarsak¹⁰³ da şairin ömrü buna vefa etmemiş; fakat Yahya Kemal, son yıllarında bu projeyi gerçekleştirmek için özellikle Nihad Sami Banarlı'yla uzun çalışmalar yapmış, böylece çıkacak kitapların isimleri belirlenmiş hatta baskıda kullanılacak kâğıtlar için siparişler verilmiştir.

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

103. Fazıl Ahmet'e Varşova'dan yazdığı 8 Aralık 1927 tarihli mektup (Beyatlı 1990: 81).

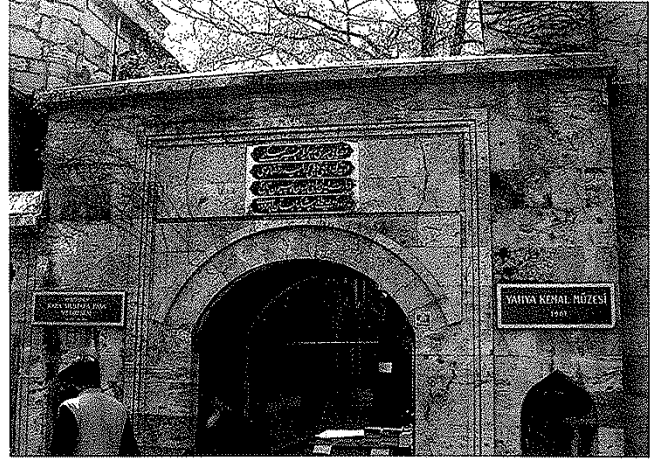
Kendisinden önce görülmedik bir şekilde sağlığında da büyük bir sevgiye, ilgiye, takibe ve hürmete mazhar olan Yahya Kemal'e matbuat, vefatından sonra büyük bir ilgi gösterir. Birçok kimse, şair hakkında makale ve hatıra kaleme alır hatta şiirleri kontrolsüz bir şekilde defalarca, değişik yayın organlarında neşredilir. Bunun sonucunda da vaktiyle Nihad Sami'ye "Ben bir şiirimi bazen yirmi yılda bütünlüyorum. Sonra onu yazan ve nakledenler iki saniyede bozuveriyorlar. Buna nasıl tahammül ederim?" (Banarlı 1984: 77-78) diyen hassas şairin hatırasını canlı tutmak, onun şiire, sanata ve kültüre olan saygısını devam ettirmek için bazı iyi niyetli teşebbüsler görülür. Yine Nihad Sami'nin "Yurdun birçok köşesinde Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti kuruldu" (Banarlı 1984: 77) şeklinde belirttiği bu teşekküllerden bir tanesi ve en faal, en uzun ömürlü ve nihayet en önemlisi Yahya Kemal Enstitüsü'dür.

İstanbul şairi Yahya Kemal'in, fahrî üyesi bulunduğu İstanbul Fetih Cemiyeti, çalışmalarını daha plânlı yürütmek için kurduğu İstanbul Enstitüsü'nün yanında Yahya Kemal için de bir Enstitü kurmuştur ve bu Enstitü'nün kuruluşunda Nihad Sami Banarlı ve Ekrem Hakkı Ayverdi'nin büyük gayretleri, ayrıcalıklı bir yerleri söz konusudur.

Yahya Kemal Enstitüsü'nün kurulma kararı, şairin vefatından 5 gün sonra 7 Kasım 1958'de İstanbul Fetih Cemiyeti'nin toplantısında alınır.¹⁰⁴ Bu toplantının bahse konu 3. maddesi şöyledir:

"Merhum şair Yahya Kemal'in eserlerinin tetkik ve derlenmesi hakkında devamlı monografiler neşri ve veresi ile anlaşmak suretiyle manzum ve mensur eserlerinin tab'ı için bir "Yahya Kemal Enstitüsü" kurulmasına dair, azadan Nihad Sami Bey tarafından vaki teklif üzerine cereyan eden müzakerede, Feridun Bey tarafından İstanbul Enstitüsü'nün içinde ikinci bir Enstitü kurulmasının İstanbul Enstitüsü'nün bu işi başaramadığı yolunda haricî bazı zehab uyandıracağı cihetle, Enstitü

104. İstanbul Fetih Cemiyeti ve Yahya Kemal Enstitüsü'ne ait karar defterleri, yazışmalar, arşiv dosyaları vs., bugün faaliyetlerini Çarşıkapı'daki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'nde sürdüren Cemiyet arşivindedir. Bu vesileyle, söz konusu belgelerden yararlanmama müsaade ederek bu çalışmayı yapmama imkân sağlayan Cemiyet ve Enstitü idarecilerine, özellikle Enstitü Müdürü olan Hocam Prof. Dr. Kâzım Yetiş Beyefendi'ye şükranlarımı sunarım. [M. S.]

İstanbul Fetih Cemiyeti/Yahya Kemal Enstitüsü'nün bulunduğu Kara Mustafa Paşa Medresesi .

namı altında kurulmasının muvafık olamayacağını dermeyan ile bu nokta-i nazardan muhalif olduğunu ve Remzi Bey tarafından nizamnamenin tetkik edilerek ona göre bir karara varılması ileri sürülmüş ise de, Reis Ekrem Hakkı Bey, hususî bir mevzuu kendine mal eden İstanbul Enstitüsü'nün bu sebeple başarısızlığı mevzu-ı bahs olamayacağı ve bu hususta nizamnameye uygunsuz bir şekil olmadığını izah etmesi üzerine yapılan görüşmelerde yukarıda yazılı ve Nihad Sami Bey tarafından ileri sürülen hususları tetkik etmek üzere nizamnamenin 19. maddesinin H fıkrasının verdiği salahiyyete istinaden ilmi bir komite kurulması ve bu komiteye "Yahya Kemal Enstitüsü" adının ve okunan ekli talimatnamenin kabulüne Feridun Bey'in muhalefetine karşı ekseriyetle karar verildi."¹⁰⁵

105. İstanbul Fetih Cemiyeti Karar Defteri 7 Kasım 1958, 7. İctima Zaptı.

Müzenin açılışı.

(Üst) M. Fuat Köprülü, Orhan Köprülü ve Nihad Sami Banarlı.
(Alt) (soldan sağa) Nihad Sami Banarlı, Reşat Ekrem Koçu,
Münir Nurettin Selçuk, Ekrem Hakkı Ayverdi.

Birisi 3 bentlik olmak üzere 16 madde olarak hazırlanan Yahya Kemal Enstitüsü Talimatnamesi şudur:

1. Cemiyet nizamnamesinin 19. maddesinin (H) fıkrasına istinaden İstanbul Fetih Cemiyeti ilmî bir komisyon kurmuş ve bu komisyona Yahya Kemal Enstitüsü adını vermiştir.

2. Bu komisyon:

a) Büyük, İstanbul ve İstanbul Türkçesi şairi ve İstanbul Fetih Cemiyeti fahrî azası, Yahya Kemal'in hayatını, sanatını, eserlerini ve tesirlerini ilim metotlarıyla inceleyerek bir Yahya Kemal Monografisi hazırlamakla vazifelendirilmiştir.

b) Komisyon, Yahya Kemal'i yetiştiren tarihî-içtimaî-bediî çevreleri; millî ve Avrupaî kültürü tetkik edecek; Yahya Kemal'in şiirlerini, nesirlerini, makale ve mektuplarını, resimlerini, hakkında yazılan eserleri, kısaca Yahya Kemal'e ait bütün yazılı ve şifahî vesikaları,

modern tenkidin en yeni usulleriyle inceleyerek, onun sanatının ve eserlerinin tahlillerini yapacaktır.

c) Komisyon, bu çalışmalarının neticelerini ya İstanbul Enstitüsü mecmuasıyla yahut müstakil kitaplarla kültür ve sanat dünyamıza tanıttacaktır.

3. Yahya Kemal Enstitüsü, ilmî hüviyetleri memleket ölçüsünde tanınmış ve Yahya Kemal mevzuunda salahiyetli zevattan mürekkep yedi kişilik heyet hâlinde teşkil olunacaktır.

4. Enstitü heyetine bu aslî azadan başka 3. maddedeki şeraiti haiz daha başka şahsiyetler arasından, bilgi, hatıra ve vesikalarından istifade edilebilecek fahrî aza da seçilebilir.

5. Yaşlanmaları, hastalanmaları veya daha başka zarurî sebeplerle Enstitü çalışmalarına fiilen iştirak edemeyecek aslî azaya da fahrî aza unvanı verilir.

6. Memleket içinde veya dışında bulunan ve şahsiyetlerinden istifade edilebilecek kimseler de Yahya Kemal Enstitüsü'nün teklifi ve Cemiyet İdare Heyeti'nin tasvibi ile Enstitüye muhabir azalık verilebilir.

7. Aslî azalıkta inhilâl vukuunda Enstitü heyeti o azalık için 3. maddede yazılı şeraiti haiz 3 namzet gösterir. Cemiyet İdare Heyeti bu namzetlerden birini seçer. Namzetler ekseriyet alamadığı takdirde Enstitü'nün yeni namzetler göstermesi gerekir.

8. Yahya Kemal Enstitüsü'nün mesaisini tedvir için, Enstitü Heyeti kendi azasından, iki sene müddetle ve gizli reyle bir umumî kâtip seçer. İki senenin hitamında aynı umumî kâtipin tekrar seçilmesi caizdir.

9. Umumî Kâtip, Enstitü, toplantılarını idare ve Enstitü Heyeti ile Cemiyet İdare Heyeti arasındaki irtibatı temin eder. Ancak Fetih Cemiyeti İdare Heyeti, lüzum gördüğü zamanlarda Enstitü toplantılarına riyaset vazifesini, Cemiyet İdare Heyeti reisine tevdi edebilir.

10. Yahya Kemal Enstitüsü, bir senede 12 (en çok 20) toplantı yapar, azalarının çalışmalarını, Enstitü asistanlarının hazırladıkları notları, fiş ve raporları inceler. Yeni çalışmalar için plân ve program hazırlar. Makale, kitap ve broşür hâline gelmiş ilmî araştırmalarını neşredilmek üzere Cemiyet İdare Heyeti'ne tevdi karar verir. Bu vazifeyi Umumî Kâtip'e havale eder.

11. Yahya Kemal Enstitüsü aslî azası ile Umumî Kâtipine 10. maddede yazılan her toplantı için yirmi beşer lira tazminat verir. Bu

tazminatın cemiyet bütçesine göre ayarlanıp arttırılması mümkündür.

12. Yedi kişilik Yahya Kemal Enstitüsü aslı azası bir defaya mahsus olmak üzere İstanbul Fetih Cemiyeti İdare Heyeti tarafından seçilir.

13. Mazereti olmaksızın üst üste 3 ve bir senede 7 toplantıya iştirak etmeyen aza, Enstitü azalığından istifa etmiş sayılır; yerine 7. madde gereğince yeni aza seçilir.

14. Toplantılara iştirak etmekle beraber Enstitü'nün manevî şahsiyetini, çalıştığı mevzuu, Cemiyet ve Enstitünün ilmî ve millî hüviyetini küçük düşürecek iç ve dış hareketleri tahakkuk eden aza Enstitü aslı azasının üçte iki ekseriyet kararı ve Cemiyet İdare Heyeti'nin tasvibi ile işbu azalıktan ıskat edebilir.

15. İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 7 Kasım 1958 tarihli toplantısında kabul edilen bu talimatname, 7 Kasım 1958 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

16. Yahya Kemal vârislerinin aralarında intihap edecekleri bir mümessil; işbu Enstitünün fahrî ve müşavir azasıdır.

Son maddeden sonra gelen ve "Muvakkat Madde" ismini alan madde ise şunu söylemektedir:

"İdare Heyeti, aşağıdaki zevatı Yahya Kemal Enstitüsü azalığına intihap etmiştir:

Ekrem Hakkı Ayverdi, Nihad Sami Banarlı, Nihad Reşad Belger, Abdülhak Şinasi Hisar, Vehbi Eralp"

Bu talimatname, İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 6 Nisan 1966 tarihli İdare Heyeti toplantısında yeniden gözden geçirilmiş ve aslı bozmayan bazı küçük değişiklikler yapılmıştır.

Yahya Kemal'in şiir ve nesirlerinin Enstitü tarafından neşredilmesine ait olup Fetih Cemiyeti ile şairin vârisleri, Kaza Kaymakamı Reşad Beyatlı (şairin kardeşi), Adile Güreralp, Narin Özbalkan ve Çetin Şencan (şairin kız kardeşi Rukiye Hanım'ın torunları) arasında imzalanan mukavele 29 Kasım 1958 tarihini taşır ve bir madde ilavesiyle 9 Şubat 1959 tarihinde yeniden imza edilir. 10 madde içeren bu sözleşmeye göre vârisler, şairin şimdiye kadar neşredilmiş veya edilmemiş, manzum ve mensur eserlerinin kitap hâlindeki bütün neşir hakkını birtakım şartlarla İstanbul Fetih Cemiyeti'ne devredeceklerdir. Bu şartlar arasında Fetih Cemiyeti'nin, kitapların neşri vazifesini Nihad Sami ve diğer iki Enstitü üyesinden mürekkep bir ilim heyetine tevdi etmesi,¹⁰⁶ kitapların basılmasıyla oluşacak bütün malî hesapların,

Yahya Kemal Müzesi'nin açılışında ziyaretçiler.

vârislerin tetkik etme veya ettirme hakları saklı kalacak şekilde Fetih Cemiyeti'nin muhasebesi tarafından takip edilmesi, eserlerin basım ve yayım için gereken sermaye ve edilecek masraflarının yine Cemiyet'e ait olması, elde edilecek gelirin ise Cemiyet'in masraflarının karşılanmasından sonraki yarısının vârislere, diğer yarısının ise Fetih Cemiyet'ine ait olması gibi maddeler söz konusudur. Bununla beraber bu sözleşmeye göre vârisler şairin terekesi yani kitaplarını, notlarını, şiir ve nesirlerine ait müsveddelerini, mektuplarını ve oluşacak müzeye konulması gereken şahsî eşyasını bir arşiv ve müze teşkil etmek üzere Yahya Kemal Enstitüsü'ne tevdi etmeyi taahhüt etmiştir.

106. Yahya Kemal Enstitüsü üyelerinden Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar, Enstitü'nün 22 Aralık tarih ve 4 sayılı toplantısında bu maddenin biraz daha netleştirilmesi ve "Yahya Kemal Bey'in şiir ve nesir kitapları Nihad Sami Banarlı, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Vehbi Eralp Beylerden müteşekkil bir heyet tarafından tertip edilecektir" şeklinde düzeltilmesini teklif etmiş ve bu teklif üyeler tarafından uygun görülmüştür.

İLK ÜYELER VE İLK PROJELER

Yahya Kemal Enstitüsü Yönetim Kurulu, ilk toplantısını, Fetih Cemiyeti'nin enstitü teşekkül kararından kısa bir süre sonra, yani 15 Kasım 1958 Cumartesi günü yapmıştır. Bu ilk toplantıda Enstitü Yönetim Kurulu üyesi sıfatıyla - alfabetik sıraya göre - 5 üye imza atar: Abdülhak Şinasi Hisar, Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar, Dr. Nihad Reşad Belger, Nihad Sami Banarlı ve Prof. Vehbi Eralp. Bu isimler, bilindiği gibi Yahya Kemal'in, kendilerine şiirler, resimler hediye ettiği, muhabbet gösterdiği ve kendilerinden hürmet ve hayranlık gördüğü kişilerdir. Yukarıda bahsi geçen talimatnamenin "muvakkat maddede"sindeki isimlerden Ekrem Hakkı Ayverdi bu toplantıya katılmamış, fakat diğerlerine katılmıştır. Yani azalığı söz konusudur. İlk toplantıdaki görüşmelerde İstanbul Fetih Cemiyeti İdare Heyetinin Yahya Kemal Enstitüsü kurulması konusundaki görüş ve talimatnamesi ve Enstitü'nün genel sekreterinin Nihad Sami Banarlı olması ittifakla kabul edilir.¹⁰⁷ Söz konusu toplantıda alınan kararlar arasında bir Yahya Kemal monografisi hazırlanması; çeşitli kimselerden yazı ve hatıralar, fotoğraflar vs. içeren bir Yahya Kemal armağanı kitabı çıkarılması ve şairin kardeşi Reşad Beyatlı'yla Yahya Kemal'in eserlerinin neşri konusunda bir işbirliği yapılması

107. Nihad Sami Banarlı, Enstitü'nün her faaliyetinin öncüsü olarak bu görevini vefatına kadar sürdürmüştür. Değişik toplantılarda alınan kararlarla -talimatnameye uyularak- görevi yenilenmiş veya uzatılmıştır (Örn. 3 Kasım 1964 tarih ve 49 sayılı toplantı). Fakat Banarlı'nın Enstitü'de kullandığı sıfat hakkında bir noktaya dikkat çekmek istiyoruz: Talimatnamenin 8. maddesine göre Enstitü'nün mesaisini tedvir ve toplantılarına başkanlık eden kişinin sıfatı "umumi kâtip"tir. Nitekim Banarlı da 25 Ocak 1963'te kaleme aldığı ve neşre hazırlanan *Rubailer* kitabı hakkında çeşitli kimselerden görüş talep ettiği bir rica mektubuna kadar bu sıfatı kullanır, ama meselâ aynı yılın 3 Mayıs'ında Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'ne yazdığı bir yazıya "İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Müdürü" olarak imza atar. Bundan sonra ise birçok yazısında hiçbir sıfat kullanmamış, yazışmaları "Nihad Sami Banarlı" olarak devam ettirmiş; birkaç defa da yine "Müdür" olarak kayda geçmiştir. Banarlı'nın vefatından sonra Enstitü'yü idare eden Ekrem Hakkı Ayverdi'nin de yazıları "Yahya Kemal Enstitüsü Müdürü" sıfatıyla imzalandığı görülmektedir. Banarlı, Enstitü'nün hazırlayıp neşrettiği Yahya Kemal külliyyatının ön sözlerini yine "Müdür" sıfatıyla yazmıştır.

temini vardır. Nitekim Enstitü'nün ikinci toplantısına Reşad Beyatlı da katılmış ve şiirlerin neşir hakkının noter tasdikiyle Enstitü'ye bırakılacağını söylemiştir. Yukarıda belirtildiği gibi bu tarihten 5 gün sonra şairin vârisleriyle Fetih Cemiyeti arasında bir mukavelename imzalanır.

Devam eden toplantılarda Enstitü'nün yedinci üyesinin kim olacağı problemi konuşulmuş, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ekrem Hakkı Ayverdi Beylerin teklifleriyle Necmettin Halil Onan ve Münir Nurettin Selçuk üzerinde durulmuştur. Bu teklifler diğer toplantılarda da konuşulmaya devam etmiş sonunda yedinci üyenin Sait Nazif Ozankan olması müttefikan kabul edilmiştir.

Vehbi Eralp ve Tanpınar 2 Şubat 1959 tarihli dilekçelerle Enstitü azalığından af edilmelerini rica ederler. Vehbi Eralp bir süredir devam eden ve Yahya Kemal'in şifahî vasiyetnamesiyle ilgili olan bir mahkemenin sonuçlanmaması yüzünden şairin eserlerinin basımının gerçekleştirilemeyeceği şeklindeki görüşüyle Enstitü'deki görevini sürdürmeyeceğini belirtirken Tanpınar işlerinin çokluğunu sebep gösterir.¹⁰⁸ Aynı toplantıda üyelikten ayrılan söz konusu şahıslardan boşalan üyeliğe Sıddık Sami Onar'ın seçilmesi ittifakla kabul edilir. Daha sonra Halis Erginer ve Nazmi Çağan üyeliğe seçilmişlerdir. Yönetim kurulu ilerleyen yıllarda değişik sebeplerle değişirse de Nihad Sami Banarlı ömrünün sonuna kadar görevini devam ettirecektir. Onun 1974'te vefatından sonra, Müzenin tesisi ve eserlerin neşri konusunda emekleri bulunan Nermin Suner Pekin ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünden Kemal Eraslan Enstitü üyesi olurlar. Nermin Suner Pekin'in vefatından sonra ise, yine Türkoloji bölümü öğretim üyesi ve İstanbul Fetih Cemiyeti azası olan, Yahya Kemal'le ilgili çeşitli araştırmaların sahibi Prof. Dr. Kâzım Yetiş Enstitü'yü idare etmiştir.

108. Bu kişiler daha sonra Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti isimli bir dernek kurmuş ve Yahya Kemal'le ilgili neşriyata başlamışlardır. Nihad Sami Banarlı 16 Şubat'taki 8. toplantıda bu cemiyetin 19 Şubat 1959 Perşembe günü Park Otel'de bir toplantı yaparak ellişer lira ile üye kaydedeceğini bildirmiştir. Burada belirtilmesi gereken bir diğer konu, iki profesörün Enstitü ve Enstitü'nün Yahya Kemal'le ilgili neşriyatına tamamen bigâne kalmadıkları, meselâ ilk kitabın neşri hakkında fikirlerini beyan etmek üzere 17-19 Nisan 1961 tarih ve 30-31 no'lu iki toplantıya katıldıklarıdır.

BAZI HAMLELER

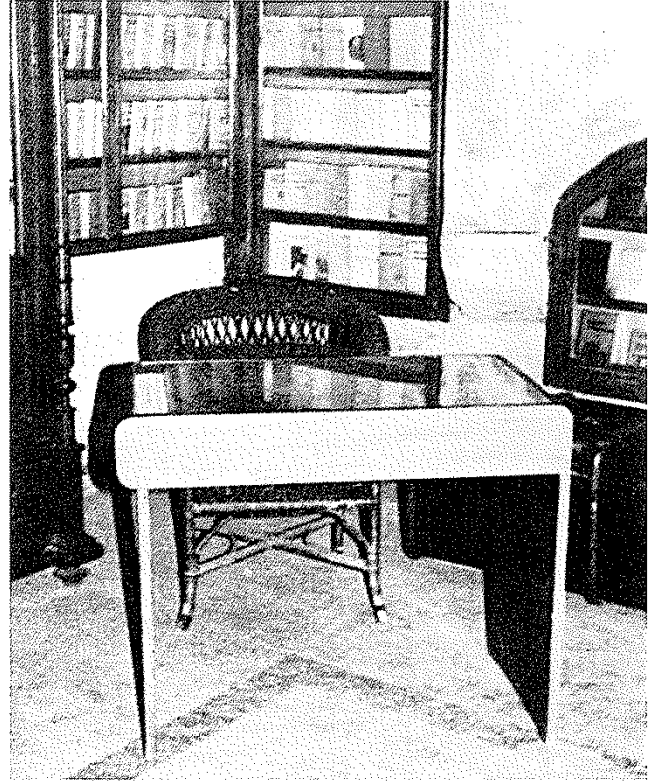
Yahya Kemal Enstitüsü'nün müteakip toplantılarında, ileride "Neşriyat" bahsinde üzerinde duracağımız, şairin kendi eserlerinin ve Enstitü mecmualarının basımı gibi mevzuların yanında bir de "mezar projesi" meselesi tartışılmaktadır. Meselâ 13 Temmuz 1959 tarihli toplantıda Enstitü Genel Sekreterliğinin İstanbul Belediye Başkanlığına yazdığı şu mektup ittifakla kabul edilir:

"İstanbul Belediye Reisliği Yüksek Makamına;

İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü olarak merhum şair Yahya Kemal Beyatlı'nın Rumeli Hisarı Kayalar Mezarlığı'ndaki kabrinin vefatı yıldönümü olan 1 Kasım 1960 tarihine kadar inşası lüzumuna inanıyoruz. Cemiyetimiz mezkûr kabrin projesini yapmak ve inşasına nezaret etmek vazifesini tekellüf edecektir. Yahya Kemal Beyatlı'nın kabrinin inşası için gereken malî yardımın İstanbul Belediyesi'nce temini hususuna muhterem delâletinizi saygılarımızla rica ederiz."¹⁰⁹

4 Temmuz 1960 tarih ve 26 no'lu toplantıda Reşad Beyatlı, şairin mezarının projesi hakkında Mezarlıklar Müdürlüğü'nden Şefik Bey isiminde bir zatla görüşeceğini bildirir. Yine Enstitü'nün 14 Kasım 1960 tarihli bir sonraki toplantısında Ekrem Hakkı Bey şairin mezarı hakkında Mimarlar Odası'nın tutumunu anlatmış, mezar projesi için bir yarışma düzenlendiğini söylemiş ve katılım şartlarından bahsetmiştir. Yapılan konuşmalar hakkında bu belgede başka bir kayıt yoktur.¹¹⁰

Bundan sonraki toplantılarda daha ziyade Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi için elverişli mekânlar konusundaki teklif ve fikirler tartışılmış, özellikle Tophane'de etrafı açılarak yeni yapılan bir bina ve Fatih Başkurşunlu

Yahya Kemal Müzesi'nde şairin Park Otel'de kullandığı masa.

Medresesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca 20 Nisan 1959 tarihli 11. toplantıda Genel Sekreter Nihad Sami Banarlı, şairin Park Otel'de kullandığı yazı masasının, balkonda oturduğu hasır koltuk ve ziyaretçilerini oturttuğu sandalyenin Otel'den istenip Müze'ye getirilmesini teklif etmiş, bu eşyanın alınmasına Reşad Beyatlı memur edilmiştir. Bu istek iki gün sonra bir yazıyla Park Otel Sahip ve Müdürlüğüne iletilmiş fakat hemen olumlu cevap alınmadığı için otel yetkililerine birkaç müracaatta daha bulunulmuş, nihayet bu eşyalar Yahya Kemal Müzesi'ne kazandırılmıştır. Sonuçta Yahya Kemal Müzesi, gerekli düzenlemeler yapılarak ilk defa İstanbul Fetih Cemiyeti ve onun enstitülerine tahsis edilen Fatih Başkurşunlu Medresesi'nde 17 Ocak 1960'ta açılır. Kamuoyunda değişik zamanlarda olmak üzere geniş bir biçimde akis bulan¹¹¹ müze, yine Enstitü toplantı zabıtlarından aldığımız bilgiye göre

109. Gerçekten mezarın projesi konusunda Enstitü çok hassas davranmış, Ekrem Hakkı Ayverdi, Nihad Sami Banarlı ve Abdülhak Şinasi Hisar'dan mürekkep heyet, kabrin, şairin hatırasına yakışacak derecede "millî ve tarihî bir çehre taşıması için eski eserlerimizi yerinde görmek ve incelemek üzere İbn-i Kemal ve İtri'nin türbeleri ile Merkez Efendi'deki bazı türbeleri ziyaret etmişlerdir." (19. toplantı zaptı, 30 Aralık 1959).

110. Şairin mezarının projesi ve yarışmayı İstanbul Belediyesi organize etmiştir. Kâzım Yetiş, *Yahya Kemal I Hayatı*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul 1998, s. 205.

111. Bu neşriyat hakkında bk. *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası II*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul 1968, s. 158-159, 162, 164-165.

Yahya Kemal Müzesi (Alt kat).

davetli bir toplantıyla¹¹² İstanbul Fetih Cemiyeti ve Yahya Kemal Enstitüsü'ne tahsis edilen, Çarşıkapı'daki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'nde 10 Haziran 1961 Cumartesi günü saat 16:30'da nakledilir.¹¹³ Şairin yadigarları önceleri medresenin cümle kapısından girildikten sonra, sağdaki ilk bölümünde (bugün kitap teşhir ve satış bölümü olarak kullanılmaktadır) teşhir edilmiş, sonra medrese hücrelerinden bir tanesine taşınmış, nihayet bugün külliye'nin müze için en elverişli yerine -Yapı Kredi Kültür ve Sanat'ın da katkılarıyla- nakledilmiştir. Müzenin

112. Müzenin yeni binada ikinci açılış günü, ayrıca uzun zamandır neşri beklenen *Kendi Gök Kubbemiz*'in davetlilere tanıtılması günüdür. Hazırlanan davetiyenin notu da "Üstat şairimizin elli yıldan beri beklenen şiir kitabı *Kendi Gök Kubbemiz*, o gün Enstitümüz tarafından yayımlanmış bulunacak ve yurdumuzun bu büyük sanat hâdisesi açılış töreniyle birlikte kutlanacaktır." şeklinde hazırlanmıştır (22 Mayıs 1961 tarihli 32. Toplantı Zaptı).

ilk ziyaretçilerinin Müze Hatıra Defterine yazdıkları birçok yazıdan sadece bir tanesini, Köprülü'nün yazısını buraya alalım:

"Yahya Kemal Müzesi, bana çok hazin hatıralar ilham etti, eski ve uzun bir hayatı âdeta yeniden yaşadım. Bütün zorlukları yenerek bu müzeyi vücuda getiren Nihad Sami'yi bütün kalbimle tebrik ederim."

Yahya Kemal Müzesi, çeşitli ricalar sonunda Park Otel'in, Reşad Beyatlı'nın ve şairin, kendisine mektup yolladığı veya kendilerinden mektup aldığı dostlarının katkılarıyla zenginleşmiştir. Kendisinde mektup veya belge bulunduğu düşünülen birçok edebiyat ve siyaset adamına da bazen kurum olarak bazen de şahsî aşinalıklar devreye sokularak müracaat edilmiş ve müspet neticeler alınmıştır. Şimdi Tür-

113. Bütün bu mesainin arkasında Yahya Kemal'e olan sonsuz sadakat, hürmet, muhabbet ve meşhur titizliğiyle Nihad Sami Banarlı bulunmaktadır.

Yahya Kemal Müzesi (Üst kat).

kiye'nin en modern ve zevkli özel müzelerinden birisi olan ve çeşitli güvenlik tedbirleriyle korunan Yahya Kemal Müzesi'nde şairin orijinal el yazılarının yanında, kimlik ve pasaportları, kıyafetleri, dostlarına gönderdiği ve onlardan aldığı mektuplar, golf takımları, bavulları, küçük el eşyaları, aldığı bazı ödülleri, elçilik ve milletvekilliği yıllarına ait belge ve fotoğraflar bulunmaktadır. Yahya Kemal'in şahsına ait olan 400 kusun adet kitap da müzede bir Yahya Kemal Kütüphanesi olarak yerini almıştır.

YAHYA KEMAL KÜLLİYATININ NEŞRİ VE ŞAİR HAKKINDA NEŞRİYAT

Yahya Kemal Enstitüsü'nün kuruluşunun asıl gayesinin, şairin değişik yıllarda, değişik mecmualarda neşrettiği veya Park Otel başta olmak üzere çeşitli mekân ve kimselerde kalan el yazısı müsveddelerini toplamak, bunları ilmî bir endişe ve titizlikle arşivlemek, konularına göre tasnif etmek, nihayet şairin çok arzuladığı neşri gerçekleştirmek olduğu belirtilmişti. Gerçekten Yahya Kemal gibi, 1912'de büyük bir bilgi ve zevk donanımıyla İstanbul'a gelmiş, sohbetleri ve dersleriyle birçok kişiyi etrafına toplamış, önceleri biraz az yazıp, az neşrettiyse de sonradan değişik mecmualarda birçok şiir ve nesir neşretmiş, bazı dergilerin çıkmasına öncülük etmiş böylesine zengin birisinin kendisini ve etrafını kuşatmak, bütün bir literatürü çıkarmak kolay bir iş değildir. Bundan başka Mütareke yıllarında, işgal

İstanbul'unda vatanı ve hürriyeti öne alan, İtilâf Devletleri'nin yaptığı zulüm ve haksızlığı ortaya çıkaran yazılar yazan Yahya Kemal'in, bazen kendi ismini kullanması imkânsızlaşmış, bunun yerine şair "***" gibi imzalar atmıştır. Elbette bu imzayı taşıyan yazıların Yahya Kemal'e ait olduğunu tespit için hem şairi ve üslubunu hem de o devrin yazar-çizer takımını bilmek gerekmektedir. Kütüphanelerimizin süreli yayın koleksiyonunun eksikliği ise problemin bir diğer cihetidir. El yazısı müsveddelerin tasnif ve tetkikinde de araştırmacıyı başka zorluklar bekler. Bilindiği gibi Yahya Kemal, eserleri üzerinde değişik mekân ve zamanlarda çalışır, tek bir kâğıda birçok şiirin eskizini yapar ve bunları tasnif etmezdi.¹¹⁴ Değişken ve hassas bir psikolojiye sahip şairin el yazısı da belki buna, belki de farklı sebeplere bağlı olarak değişebilmekte ve bazı yazıların okunması da güçleşebilmektedir.

İşte bu gibi şartlar altında kolları sıvayan Nihad Sami Banarlı, vefattan hemen sonra şairin, yıllarını geçirdiği Park Otel'e gidip odanın kapısını mühürleterek terekenin ehliyetsiz ve kötü niyetli kişilerin ellerine geçmesini engellemiştir.¹¹⁵ Yukarıda bildirdiğimiz gibi çok geçmeden Fetih Cemiyeti ve Yahya Kemal Enstitüsü de şairin yasal vârisleriyle bir mukavelename imzalararak terekeyi satın almış ve arşivi kurmaya başlamıştır. Yine şairin, "Bunlar benden çok sana lâzım" diyerek Nihad Sami'ye verdiği bazı belgeler de arşivi zenginleştirmiştir.

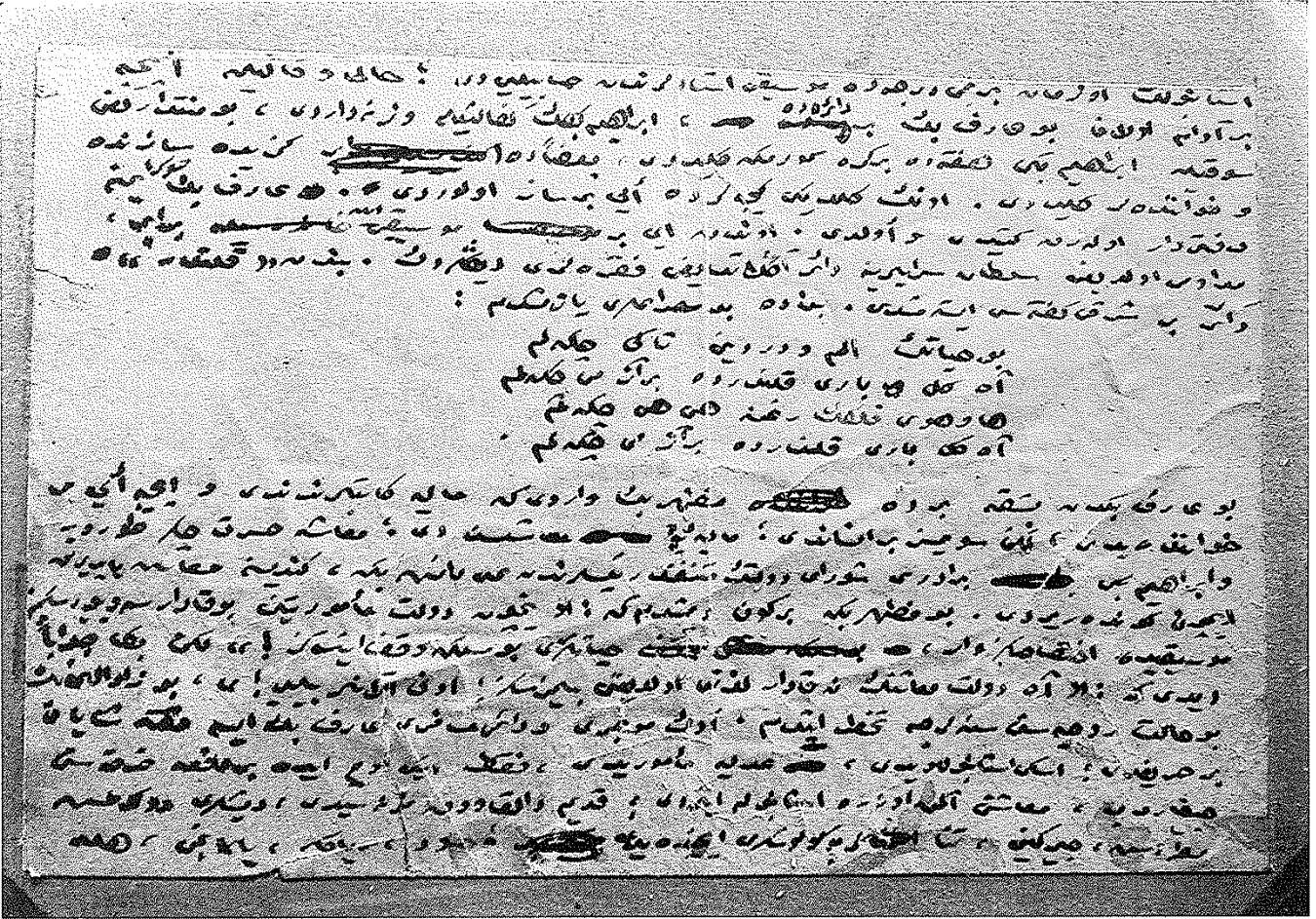
Enstitü'nün daha ilk toplantılarında haksız ve yanlış neşriyatın önüne geçilmesi konusunda tartışılmıştır. 3. toplantı zaptından öğrendiğimize göre Ekrem Hakkı Ayverdi, o günlerde Maarif Vekâleti'nin Yahya Kemal'in eserlerini neşretmek üzere bir komisyon kurduğunu fakat vekilin Enstitü'den haberdar edilmesi üzerine Enstitü'ye her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu bildirdiğini belirtir. Yine Ayverdi, bir başka toplantıda şair hakkındaki kötü ve asılsız neşriyattan rahatsızlığını zikrederek Halit Ziya'nın eserlerini basan Muhtar Halit Kütüp-

hanesinin kendisi için kullandığı "Temsil-i lâ-yetegayyer" şeklindeki tabirini ifadelendirebileceklerini söyler. Enstitü'nün fahri azası sıfatıyla 19 Ocak 1959 günündeki toplantıya katılan Reşad Beyatlı "Yahya Kemal hakkında neşriyat yapan Doğan Halil'e birinci, Zahir Güvemli ile Vasıf'a ikinci dava için protesto çektiğini, Hilmi Yücebaş'a da dava açtığını, Enstitü tarafından hazırlanacak eserin bir an evvel neşredilmesi lâzım geldiğini" söylemiş ve kurul, Nihad Sami Banarlı'nın, Yahya Kemal Enstitüsü olarak, kendilerinin de dava açmalarını gerektiği şeklindeki görüşünü kabul etmiştir. Bu toplantıda ilk kitap *Kendi Gök Kubbemiz*'in neşri konusunda bir takım görüşmeler de yapılır. Ayrıntısına ileride gireceğimiz bu görüşmelerde esere girecek şiirlerin tertibi, imlâsı, varyantlar problemi, eser-de bir ön söz bulunup bulunmayacağı, ithafların kitaba girip girmeyeceği ya da hangilerinin gireceği gibi teknik konular tartışılmıştır. Yine şairin bitmemiş şiirleri, çeşitli mecmualarda neşrettiği makaleleri, *Eski Şiirin Rüzgârıyla* isimli eserin sonuna bir "indeks" konulması, Yahya Kemal'in bizzat tahlil ettiği şiirlerinin "Tahlilleri" adıyla neşredilmesi de tartışılan diğer konulardandır. Bu toplantıda Banarlı'nın ileri sürdüğü bir diğer fikir de Cemiyet'in diğer Enstitüsü gibi Yahya Kemal Enstitüsü için de bir mecmua çıkarılabileceği, bunun da neşri için faaliyete girilen Yahya Kemal armağanı kitabının ilk sayısı olabileceğidir. Vehbi Eralp'ın bu fikri desteklediğini görmekteyiz ama Ahmet Hamdi Tanpınar ve Vehbi Eralp'ın toplantı zaptına imza atmamaları diğer bazı konular üzerinde tam bir anlaşmaya varılamamış olduğunu göstermektedir.

Neşriyat konusundaki ilk hamle bir Yahya Kemal monografisi ve Yahya Kemal armağanı kitabı çıkarmak konusunda olur. İlk ve ikinci toplantının ana mevzuları bunlardır. Vehbi Eralp, armağan kitabının "bir şiir armağanı olmamasını, şairin şahsiyeti ve eserleri hakkında hazırlanacak bir tetkik eseri olmasını ileri sürmüştür. Esasen teklifin böyle bir armağan hazırlamak gayesiyle yapıldığı açıklanmış ve Nihad Sami Banarlı bu armağanın Enstitüce hazırlanacak ilmi etüdler dergisi mahiyetinde olacağını söylemiştir." Ekrem Hakkı Bey de kitaba yazacak müelliflerin tayinini teklif eder. Neticede şairin kadim dostu ve doktoru Nihad Reşat Bey'den hatıralar, Abdülhak Şinasi Hisar'dan Yahya Kemal hakkında seçeceği bir mevzu, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Vehbi Eralp'tan birer tetkik yazısı ve

114. Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi'nde görevli olduğum zamanlarda, *Süleymaniye'de Bayram Sabahı*'na ait, çeşitli kâğıtlara, defterlere, hatta küçük cep takvimlerine yazılmış tam 44 adet eskiz gördüğümü şahsi bir hatıra olarak nakletmek isterim.

115. Ömer Faruk Akün, "Yahya Kemal", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*, (Haz. Kâzım Yetiş), İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul 2001, s. 53.

Müzede teşhirde bulunan el yazılarından biri.

toplantıda bulunan Asım (Sönmez) Bey'den bir mülakat alınması uygun görülmüştür. Tüm bu isimlerle beraber yine bu içtimada, şairin çevresinde bulunmuş, iltifat ve alâkasına mazhar olmuş Fatma Hanım, Melek Celâl (2. Toplantı zaptı) Tahsin Nahit Bey'in hanımı Şefika Hanım, Çürüksulu Ahmet Paşa'nın kızı Belkis Hanım, Kıbrıslı Şevket Bey'in hemşiresi Refika Hanım, Reşat Beyatlı'dan çocukluğuna ait hatıralar, Bedii Bey, Şefik Esat Bey, Kont Ostrolog ve [Albert] Gabriel'den bu hususta ricaya, hariciye arşivleri, meclis zabıtlarının taranmasına karar verilir. Bir sonraki toplantıda Tanpınar, geçenki toplantıda konuşulan ve hakkında bazı kararlar alınan kitaba Yahya Kemal Armağanı ismi verilmesinin böyle bir eser için yetersiz olduğunu, esere mahiyetine uygun başka bir isim verilmesi gerektiğini teklif etmişse de herhangi bir netice elde edilememiştir. Yine Tanpınar, müellif ve eser isimleri

tayin ederek Yahya Kemal'in de yazarların da inhisar altına alınmaması gerektiğini belirterek şairi tanıyıp seven, onun meclisinde bulunan kimselerden de yazılar istenebileceğini ileri sürmüştür.

Az veya çok Yahya Kemal'in hayatının bir yerinde yer aldıklarına inanılan ve toplantılarda söz konusu edilen bazı isimleri de önemlerine binaen (zira bu kişiler şairin muhiti hakkında aydınlatıcıdır) buraya almayı uygun görüyoruz:

"Faruk Nafiz Çamlıbel, Suud Bey, Halil Bey, Kadri Yörükoğlu, Sabahattin Eyuboğlu, Fuad Ömer, Fahri Belen Paşa, Kandilli'de Bayrak Tutan Yalı'da Âsâf Muammer Bey, Tefvik Rüştü [Aras], Yakup Kadri, Hamdullah Suphi, Falih Rıfki, İhsan Şükrü, Vâlâ Nurettin, Fazıl Ahmet [Aykaç] Münir Nurettin, Ruşen Eşref, Muhtar [Tevfikoğlu] Bey, Cavit Bey, Halük Şehsuvaroğlu, Saffet Lütfi Bey, Sâmîha, Bilhan Hanım, Said Molla'nın torunu Sârâ Hanım ve Sedat Sima-

Yahya Kemal Müzesi (Üst kat).

vi'nin hanımından, Park Otel'de çalışan hamparsom.¹¹⁶

Nihad Sami'nin teklifiyle gelecek her yazının bir komite tarafından incelenmesi ve arşivi oluşturacak evrakı saklamak üzere bir kasa alınmasına verilir.

Bu projeler hakkındaki teklif ve fikirler diğer toplantılarda da tartışılmış, Monografi projesi akim kalmış ve Armağan kitabı da, daha sonra değişik yazarların tetkik ve hatıralarını ihtiva eden *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası I* adıyla neşredilmiştir. Fakat bu arada Nihad Sami, *Yahya Kemal Yaşarken* ve şairin sağlığında kendisine anlattığı ve son hâlini görüp düzelttiği, bütünlediği hatıralarını içeren *Yahya Kemal'in Hatıraları* isimli eserleri neşreder.

116. Ekrem Hakkı Bey, Enstitü heyetinin daha sonraki 5. toplantısında hatıra istenecek kişilerden birisinin de Mustafa İnan olduğunu bildirirken Abdülhak Şinasi Hisar da II. toplantıda Küçük Sait Paşa (Şapur Çelebi)'nin oğlu Kemal Sait Bey ve Madrid Sefareti Başkâtibi Behçet Bey'de de bazı hatıralar olduğunu söyler.

KENDİ GÖK KUBBEMİZ'İN NEŞRİ: TEKLİFLER-GÖRÜŞLER TARTIŞMALAR

Yahya Kemal'in şiir ve nesirlerinin neşri konusunda en ince detaylara kadar birçok konu tartışılır. Şair, sağlığında birçok kitabının ismini belirlediği için isim konusunda ihtilaflar olmamışsa da yukarıda da bir vesileyle söz konusu ettiğimiz gibi kitapların tertibi, imlâsı, varyantlar problemi, indeks ve ön söz konulup konulmama-acağı gibi bazı tartışmalar vuku bulur. Abdülhak Şinasi'nin gelmediği, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Vehbi Eralp Bey'lerin de imza atmadıkları 19 Ocak 1959 tarihli 6. toplantıda görüşülen neşir meselesinde öncelikle Nihad Sami, şairin notlarının ayın 27 veya 28'inde teslim alınacağını bildirir ve bu haber üzerine Tanpınar ve Vehbi Eralp kitabın maketini yapma teklifini ileri sürerler. Yine Banarlı, toplantı zaptındaki ifadelerle "şiirlerin bizzat şairin tertip ettirdiği bir liste hâlinde ve neşir sırasıyla kendisinde mevcut olduğunu bildirmiş"¹¹⁷ ve Vehbi Eralp'ın "Kitabın başına bir ön söz konacak mı?" sorusuna "Belki koyardı, fakat biz koymayalım" diye cevap vermiştir. Bunun üzerine Eralp da birinci prensip olarak mukaddime değilse de bu "edisyonu" hangi prensiplere göre, nasıl meydana getirdiklerini, adını şairin koyduğunu gösteren veya açıklayan imzasız bir ön söz teklif etmiş ve teklif uygun görülmüştür.

Banarlı, bugün elimizdeki şeklinde olduğu üzere kitabın, "Kendi Gök Kubbemiz, Yol Düşüncesi ve Vuslat" ismini alan ve sırasıyla millî-manevî havayı, ölümü ve aşkı içeren şiirlerin teşkil ettiği 3 bölümden oluşacağını belirtir. Bir mesele de varyantlar, müsveddeler, el yazıları ve bunlarda karşılaşılan farklılıklardır. Vehbi Eralp,

117. *Varlık* dergisinin Temmuz 1961 tarihli 554. nüshasında, yeni çıkan *Kendi Gök Kubbemiz*'i "Yahya Kemal'in şiirleri, bugünkü dille olanlar, Kendi Gök Kubbemiz adı altında çıktı. Hatırası ve eseri etrafında teşekkül eden iki cemiyet, o kadar ateşli ve sadık dost kalabalığı düşünülürse, oldukça üzücü bir gecikmeden sonra" şeklindeki giriş cümleleriyle selamlayan Tanpınar, kitapla aynı ismi taşıyan bu tanıtma ve tahlil yazısında, kendisinin de şairle beraber kitap üzerinde çalışmalar yaptığını belirtmiştir: "Bu kitap için vaktiyle Yahya Kemal ile ne kadar çok konuşmuş, ne hayaller kurmuştuk. Kaç defa işe başlar gibi olduk, eksik ve bitmemiş şiirlerin cetvelini yaptık, kitaba isim aradık. Sonunda vazgeçtik. Tek eser üzerinde çalışanların hemen hepsi gibi, bir türlü ömrünün büyük rüyasına son vermeğe razı olamıyordum." (Tanpınar 2000: 363).

şairin sağ olsaydı varyantlar hakkında ne yapacağına düşünülmesi gerektiğini belirterek "Yahya Kemal'in şiir görüşüne göre bir mısraın bir tek okunuşu vardır. Biz kitabı mısraların son şekline göre hazırlayalım. Kendisi varyantları eserine koymak istemezdi zannediyorum. Bunu meselâ "Yahya Kemal'in Mısralarında Değişiklikler" gibi bir etüd olarak ele alalım. Bütün bu varyantları bir arkadaş toplansın. Mısra aslında nasıldır, hangi sebeplerle ve nasıl değişmiştir? Bunları bir etütte belirtelim. Bu suretle şiirlerin varyantı olan cazip bir etüt elde etmiş oluruz" şeklinde bir görüş belirtirken Nihad Sami, "Her arkadaş varyantlar hakkında bildiğini yazar ve bütün bunlar bir etütte toplanarak ikinci tab'ına ilâve edilir" demiştir.¹¹⁸

Banarlı'nın varyantlar konusundaki teklifi, ikinci prensip, imlâda da şairin, son zamanlarında *Hürriyet* gazetesinde neşrettiği şiirlerin imlâsına, "yani mısraın okunuşuna sadık kalınması" da üçüncü prensip olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Nihad Sami, sayıca az olmakla beraber şairin bitmemiş şiirleri de olduğunu; onları 4. bir fasıl olarak ve *Bitmemiş Şiirler* adı altında *Kendi Gök Kubbe*'nin sonuna konulmasını, nesir kitapları konusunda da, makalelerin tam olması için *Dergâh* sayılarının Enstitü'ye getirilmesini teklif eder. Bilindiği gibi *Bitmemiş Şiirler* asıl kitabın 4. faslı olarak değil, Nihad Sami'nin vefatından sonra müstakil bir kitap olarak neşredilmiştir.

Bu önemli toplantının bir diğer mevzuu da, şairin nesirlerindeki eski kelimelerin durumudur. Bu konuda nesirlerde görülebilecek eski kelimelerin "altlarına not hâlinde yeni şeklinin yazılması ve *Eski Şiirin Rüzgârıyla* kitabının sonunda da bir indeksin konulması" şeklinde bir karar alınır. Toplantı zaptındaki son paragrafa göre "toplantı azası, şiirlere ait ithafların kitaba konulup konulmaması, konulacaksa hangilerinin konulması lâzım geldiği hususunda bir karara varamamıştır."

Bu toplantı, yukarıda da belirtildiği üzere Tanpınar ve Vehbi Eralp'ın Enstitü üyeliğinden istifalarıyla neticelenecektir.

İçeriğini genişçe verdiğimiz bu 19 Ocak 1959'daki toplantının ana konusu olan fakat mahkeme davası, vârislerle anlaşma, teknik problemler, maliyet vs. meseleler yüzünden geciken

neşir için asıl hamleler iki yıl sonra, yani 1961 senesi ilkbaharında yapılmıştır. Tam bir istişare havası içinde ve ince bir dikkatle kitabın tertibi üzerinde fikir yürütülmektedir. Nihad Sami, kitaba girecek şiirleri Enstitü azasının ve Vehbi Eralp Bey'in okumalarını rica etmiştir. Bununla birlikte kitabın ilk önce 12 nüsha olarak basılması kararlaştırılmış; Enstitü azası ile birlikte Vehbi Eralp, Mehmet Kaplan, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Necmettin Halil Onan Bey'lere birer nüsha gönderilmesi ve bu kişilerden, görüş ve tavsiyelerini yazılı olarak bildirmeleri istenmiştir. Enstitü'nün, zikredilen kişilere gönderdiği yazı arşivde mevcuttur. Enstitü ve Nihad Sami Banarlı'nın konu üzerindeki hassasiyetlerini göstermesi bakımından önemli olan bu yazı şöyledir:

6 Mayıs 1961

"Pek muhterem efendim;

Üstat şair Yahya Kemal'in *Kendi Gök Kubbe* adlı şiir kitabı, Enstitümüz tarafından Yahya Kemal Külliyyatı'nın birinci kitabı olarak hayatta iken bizzat yaptırdığı tertip dâhilinde baskıya hazırlanmıştır.

Gönderdiğimiz nüsha, basılacak nüshanın müsveddesidir. Gerek kâğıdı, gerek kapağı, aslında şairin yine hayatta iken İzmit Kâğıt Fabrikası'na ısmarlayıp yaptırdığı kâğıdın aynıdır. Şiirlerin sahifelerde yer alışı da aslında daha muntazam olacaktır.

Bu müsveddeyi, şairin yakın dostu ve kitabı üzerinde fikir söyleyecek bir edibimiz olmak sıfatıyla, bir kere de sizin tetkik buyurmanızı ve bildirmeye lüzum göreceğiniz fikir ve tavsiyelerinizle birlikte en çok bir hafta zarfında Enstitümüze iade etmenizi derin saygılarımızla rica eder, bizce çok kıymetli zahmetlerinizden dolayı teşekkürlerimizi arz ederiz.

Yahya Kemal Enstitüsü

Umumî Kâtibi

Nihad Sami Banarlı

Kendisine mektup gönderilen şahıslardan pek çoğu cevap yazmışlar ve eserin neşri hakkındaki görüş, dikkat ve tespitlerini belirtmişlerdir. Bunlardan Vehbi Eralp'ın ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın mektupları *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*'de yayımlanmıştır.¹¹⁹

118. Bu müsveddelerin bazıları *Bitmemiş Şiirler*'de neşredilmiş, bazıları da Nihad Sami Banarlı tarafından ayrıca tetkik edilmiştir. Bk. "Yahya Kemal Nasıl Çalışırdı?" (Banarlı 1968: 17-50).

119. *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*, (Haz. Kâzım Yetiş), İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul 2001, s. 338.

Müzedde teşhirde bulunan gardırop-valizi.

Enstitü, Vehbi Eralp, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan ve Necmettin Halil Onan'ı son bir toplantıya davet eder. Davetlilerle birlikte 17 ve 19 Nisan 1961'de iki defa toplantı yapan Enstitü azaları, *Kendi Gök Kubbemiz* için hazırlanan raporları okumuş, tartışmış ve kitabın şekli, tertibi, imlâsı gibi konularda kararlar almıştır. Sonuç olarak Necmettin Halil Onan'ın raporu esas tutulmuş ve raporun müzakeresi yapılmıştır. 19 Nisan'da yeniden toplanan heyet,

1. Kitap kapağının özel bir yazı ile yazdırılmasına
2. Şiir başlıklarının tek satır olarak dizdirilmesine
3. Bütün şiirlerin aynı hizada başlamasına
4. Noktalamaların, şiirlerin ilk neşirleri ile tekrar karşılaştırılarak elde edilen neticeye göre yapılmasına,

5. Diğer bütün hususların Yahya Kemal'in 1958'de kitabını bizzat tertiplerken hazırlattığı ve tavsiye ettiği şekle uygun olmasına karar verir ve eser 10 Haziran 1961'de, Türk edebiyat kamuoyuna sunulur ve basında geniş akis bulur.

Bundan sonra sıra, ikinci kitap *Eski Şiirin Rûzgârıyla*'ye gelir. Bu kitabın neşri; tertip, imlâ, hangi şiirlerin buraya dâhil edileceği, kitabın şairin rubaîleriyle birlikte basılıp basılmayacağı gibi problemlerle epey gecikmiş ve zorlaşmıştır. Yahya Kemal Enstitüsü'nün bundan sonraki aza toplantılarının neredeyse tek gündemi bu kitaptır. Bir divan şiiri iddia ve biçiminde değilse bile, eski şiirin edası ve neşvesiyle söylenmiş bu şiirlerde, doğru imlâyı bulmak, eserin bütününde imlâ birliğini korumak ve Yahya Kemal'in "yaratmak istediği sesi" yakalayabilmek gerçekten zor bir iştir. Enstitünün işlerini kolaylaştıran tek husus, 35. toplantıda belirtildiği üzere "*Hürriyet* gazetesinde neşredilen şiirlerin imlâsının bütün şiirlerde aynen uygulanması" olmuştur. Fakat neşre hazırlık safhası Enstitü'nün 17 Temmuz 1961'den 15 Ekim 1962'ye kadarki 10 toplantısını zapteden bu kitabın basımı belki ilk kitaptan da zor olmuştur. Meselâ üyeler, şairini istediği ahengi bulabilmek ve gösterebilmek için o kadar titizlerdir ki, bir toplantıda "Aruz icabı olan uzatma işaretlerinin şairin arzusuna ve kendi el yazısı ile verdiği şiirlerindeki özel imlâsına uyularak kullanılmasına" ve "-ı sesi vezin icabı uzatılırken -i gibi okunduğu için hususî bir harf tipi teminine, yine vezin icabı uzatılması gereken -u'lar hakkında kitaba bir not ilâvesine" gibi kararlar alırlar. Yine bu kitapta yer alacak "divan tarzı şiirlerin divan usulüyle ve gazellerinin de kafiyelerine göre tertiplenmesi" kararlaştırılır. Neticede rubaîlerin, kitabın çok kalınlaşacağı ve neşrinin gecikeceği düşüncesiyle *Eski Şiirin Rûzgârıyla*'ye girmemesine, ikinci kitabın kâğıdının ilk esere göre daha kalın ve kapak kâğıdının da "inci rengi" olmasına¹²⁰ ve baskıya hazırlanmış kitabın önce 12 adet basılmasına ve ilk kitapta olduğu gibi bazı araştırmacı ve edebi-yatçılara gönderilmesine karar verilir. 18 Nisan 1962 tarihli bu mektup, görüşlerini bildirmeleri ricasıyla Enstitü azasından başka, Ali Nihad Tarlan, Mehmet Kaplan, Faruk Nafiz Çamlıbel, Necmettin Halil Onan, Faruk Kadri Timurtaş ve Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti Genel Sekreteri Vehbi Eralp'a gönderilmiştir.

Gelen cevaplar tartışılmış ve raporlar doğrultusunda özellikle imlâ konusunda, ayrın-

120. Enstitü, kitabın kâğıdı ve şekli konusunda o kadar titizdir ki 24 Kasım 1961 tarihli toplantıda bu kâğıtların temini için İzmit'e gidilip kâğıt fabrikasının müdürü ile görüşülmesine karar verilmiştir.

Yahya Kemal Müzesi (Üst kat).

tısına giremeyeceğimiz bazı sonuçlara varılmıştır. Fakat bütün bu görüşme ve alınan kararlar konusunda Genel Sekreter Nihad Sami Bey'in çekimser kaldığını, zira toplantı zabıtlarında imzasının olmadığını belirtelim. Yine de kitaba yazılan ön söz onun kaleminin mahsulüdür ve azalar tarafından çok beğenilmiştir. Sonuçta kitap 27 Ekim 1962'de davetli bir toplantıyla edebiyat âlemine sunulur ve İstanbul Fetih Cemiyeti'nin 88, Yahya Kemal Enstitüsü'nün 5 ve Yahya Kemal Külliyyatının 2. ki-tabı olarak çıkar.

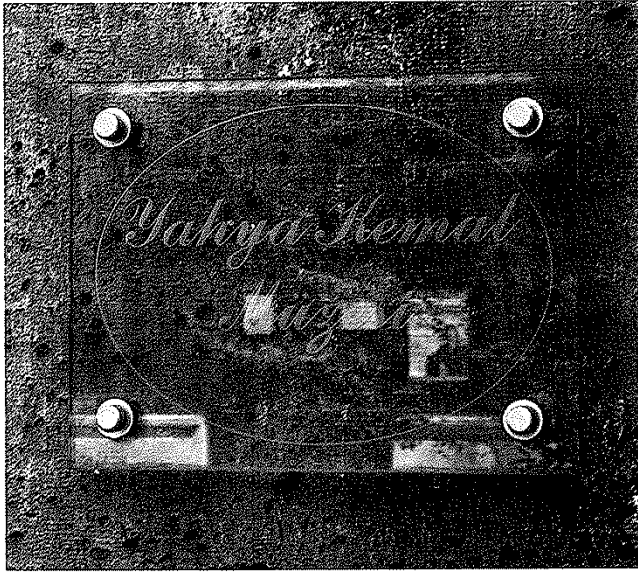
Rubâiler ve Hayyam Rubâilerini Türkçe Söyleyiş isimli üçüncü kitap için de ilk iki kitaptaki prosedür uygulanır. Meselâ yine, 25 Ocak 1963 tarihini taşıyan ama kimlere gönderildiğini tespit edemediğimiz bir "tetkik ricası mektubu" söz konusudur. Farklılıkta, bu kitabın resimli çıkıp çıkmayacağıdır. Resimleriyle basılırsa çok pahalıya mal olacağı düşünülen bu eserdeki rubâilerin Farsça metinlerinin talik yazıyla Hafız

Kemal Bey [Batanay]'e yazdırılması uygun görülmüştür. Bu kitap da Enstitü binasında yapılan bir toplantıyla kamuoyuna sunulmuş ve toplantı günü, şairin 5. vefat yıldönümü olan 1 Kasım 1963 olarak belirlenmiştir.

Enstitü, mesaisini, teşkili hayli zor olan bu üç eserden sonra mensur eserlere ayırmıştır. Nihad Sami'nin sağlığında ilk üç eserden başka *Aziz İstanbul*, *Eğil Dağlar*, *Siyasî ve Edebî Porteler*, *Edebiyata Dair*, *Çocukluğum*, *Gençliğim*, *Siyasî ve Edebî Hatıralarım* ve *Siyasî Hikâyeler* isimli eserler hem Enstitü arşivinde bulunan ve şairin el yazısıyla yazılmış bulunan notlardan okunarak hem de kütüphanelerden temin edilen belgelerle neşredilir. Banarlı'nın vefatından sonra ise, onun talebesi olan, Müzenin düzenlenmesi ve eserlerin neşrinde hizmeti bulunan Nermin Suner Pekin'in gayretleriyle *Bitmemiş Şiirler*, *Tarih Musahabeleri* ve *Mektuplar-Makaleler* neşredilir.

Yahya Kemal Müzesi (Alt kat).

Yahya Kemal Müzesi'nin tabelası.

YAHYA KEMAL ETRAFINDA NEŞRİYAT VE TOPLANTI FAALİYETLERİ

Daha önce farklı sebeplerle *Kendi Gök Kubbemiz* ve diğer eserlerin neşirlerinin geciktiğini, bununla beraber Enstitü'nün Yahya Kemal'le ilgili neşriyata başladığını belirtmiştik. İlk olarak çeşitli kişilerin kalemlerinden oluşan *Yahya Kemal*

Enstitüsü Mecmuası I ve Nihad Sami'nin *Yahya Kemal Yaşarken* isimli eserleri neşredilmiş, hemen bir yıl sonra da şairin Nihad Sami'ye dikte ettiği, sonradan kontrolünü yaptığı ve tamamladığı hatıraları *Yahya Kemal'in Hatıraları* isimle basılmıştır. 1968'de Nihad Sami'nin yönetiminde mecmuanın ikinci cildi neşredilir: *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası II*. 1988'de Nermin Suner Pekin ve Muhtar Tevfikoğlu'nun gayretleriyle, içinde çok zengin hatıralar, mektuplar barındıran *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası III* gelir. Bu mecmualar hem Yahya Kemal arşivinde bulunup da herhangi bir esere girmeyen dokümanlardır hem de şairin hayatı ve eseri hakkında yapılmış çalışmaları içerir.

Enstitü, 1998, yani aziz şairin vefatının 40. yılını oldukça verimli ve zengin idrak etme gayesi gütmüş ve çeşitli faaliyetlere girişmiştir. Bunlardan en önemlisi, daha Enstitü'nün kuruluş gününden itibaren söz konusu edilen hatta Enstitü'nün temel varlık sebeplerinden birisi olan Yahya Kemal monografisinin kaleme alınışıdır. Prof. Dr. Kâzım Yetiş'in, Enstitü arşivinde bulunan ve bulunmayan bütün belge ve bilgileri kullanarak şairin hayatını anlattığı *Yahya Kemal I Hayatı* isimli bu eser aynı yıl neşredilir. Kitap, yazarın Yahya Kemal üçlemesinin ilk basamağıdır. Ön sözdeki bilgiye göre diğer iki eser şairin şiir ve fikir dünyası üzerine olacaktır. Yine 1998'de *Yahya Kemal İçin Yazılanlar I* isimle, hakkında en çok yazı ve kitap kaleme alınan bir şair olan Yahya Kemal hakkındaki neşriyat bir araya getirilir. (Bu kitabın ikinci cildi *Yahya Kemal Hakkında Yazılanlar II* adıyla 2000 yılında neşredilir.) Enstitü aza toplantılarının yer yer mevzuu olan Yahya Kemal fotoğraflarının neşri de *Yahya Kemal Albümü* adıyla aynı yıl gerçekleştirilir. Yine, Klâsik Türk Musikisinin güzide sanatçılarından Meral Uğurlu, Yahya Kemal'in şiirlerinden yapılan değişik makamlardaki şarkıları seslendirir. Kaset ve CD olarak hazırlanan albüm de 1998 tarihlidir. Birçoğu Münir Nurettin Selçuk tarafından bestelenen Yahya Kemal şiirleri de Yusuf Ömürlü'nün gayretiyle *Yahya Kemal'in Bestelenmiş Şiirleri* adıyla, şiirlerin notaları verilerek neşredilir. Yahya Kemal Müzesindeki bazı eşyalar, İstanbul Fetih Cemiyeti - Yahya Kemal Enstitüsü ile Yapı Kredi Kültür Sanat'ın, Galatasaray'da birlikte hazırladıkları bir sergide teşhir edilir ve sergi Cumhuriyet Şairinin Yalnız Adam Olarak Portresi adıyla kitaplaşır. Fakat bu 40. yılın belki de en önemli faaliyeti İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk

Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığının birlikte organize ettikleri Yahya Kemal Sempozyumu'dur.

Türkiye'nin dört bir yanından, çeşitli yaş ve mesleklerden saygın araştırmacıların iştirak ettikleri bu toplantılar 3 gün sürmüş ve şairin hayatıyla eserine ait birçok mesele tartışmaya açılmış, bazı problemlere, bazı karanlık ve tartışmalı noktalara açıklık getirilmiştir. Bu sempozyumdaki konuşma ve tartışmaların metinleri de yine Enstitü idaresinin gayretiyle kitaplaştırılmış ve eser *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuasının* 4. cildi olarak neşredilmiştir (2000, Haz. Kâzım Yetiş).

Türkiye'de bir şair adına kurulan ilk Enstitü olan Yahya Kemal Enstitüsü, başından itibaren Yahya Kemal gibi çok cepheli, millî ve insanî hisleri bir arada terennüm edebilen, şiir ve sanatta olduğu kadar fikirde de seçkin ve ufuk açıcı bir şahsiyetin hatırasını canlı tutmak, ona yakışır neşriyat yapmak üzere kurulmuştur. Sağlığında herhangi bir kitap neşretmemiş, müstakil şiir ve yazıları çok değişik mecmualarda kalmış şairin külliyatını ortaya çıkarmak, bunu, sanatına ve fikirlerine ihtiyaç hisseden Türk entelektüelinin istifadesine sunmak gerçekten bir feragat ve cesaret işidir. Yahya Kemal'in hâlâ okunması ve tartışılmasında en büyük pay bu emeklerin sahiplerindedir.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ömer Faruk (2001), "Yahya Kemal", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası IV*, (Haz. Kâzım Yetiş), İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.
- AYVERDİ, Ekrem Hakkı (1984), "Yahya Kemal Enstitüsü'nün Kurulması ve Kitaplarının Basılması", *Türk Edebiyatı*, İstanbul, nr. 134.
- BANARLI, Nihad Sami (1968), "Yahya Kemal Nasıl Çalışırdı?", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası II*, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayını.
- BANARLI, Nihad Sami (1984), "Yahya Kemal Enstitüsü", *Bir Dağdan Bir Dağa*, İstanbul, Kubbealtı Neşriyat.
- BEYATLI, Yahya Kemal (1990), *Mektuplar-Makaleler*, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (2000), "Kendi Gök Kubbemiz", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- YETİŞ, Kâzım (1998), *Yahya Kemal I: Hayatı*, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.